

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De his quæ valent ad detestationem Superbiæ in communi, Pars II. quæ
habet duodecim capitula.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46161)

deiectionē. In peccato verò iræ & inuidiæ est amor alieni mali pure. Sed in hoc videntur differre illa duo vitia: quia in peccato iræ amor alieni mali originē videtur habere à malo alteri. Ille enim qui irascitur alicui, ideo ei vult malum, quia malū ab eo recipit. Ira enim est appetitus vindictæ. In peccato verò inuidiæ amor alieni mali ortū habet à propriā malitia, scilicet à superbia. Inuidus enim ideo vult malū alterius, ne ille sibi patifictur. Vnde peccatū inuidiæ in materia cōmunicat cū peccato iræ, sed finē recipit à peccato superbiæ. His habitis de facili potest videri ratio quare de superbia, ira, & inuidia posterius tractetur: quia hæc tria vitia amorē nostrū inordinatū reddunt ad proximū: quatuor præced. tria inordinatū reddunt ad nos ipsos: inordinatio verò alicuius in se prior est quā inordinatio ipsius ad aliū. Præterea prius est quod animale, deinde quod spirituale. Vnde quū quatuor prima vitia humana sunt, & ita quodāmodo carnalia, in ordine doctrinæ priora sunt. Tria verò quæ sequuntur, quæ diabolica sunt & spiritualia posteriora sunt. Et inter ista tria, prius est vitium superbiæ, quia est occasio aliorū. Et quia præcedentibus magis assimilatur, ideo de ipso primo dicemus. Et hoc ordine. Primo ponemus ea quæ valent ad detestationem superbiæ. Secundo ponemus diuersas diuisiones pertinentes ad hoc vitium, & de membris eius prosequemur. Tertio tangemus aliquid de remediis contra superbiā.

De his quæ valent ad detestationem Superbiæ in communi,

PARS II. quæ habet duodecim capitula.

Quomodo se habeat Superbia ad bona.

CAP. I.

AD detestationem verò huius vitij, Primo ostēdemus quomodo ipsum se habeat ad bona quomodo ad cætera mala, quomodo ad diabolū, quomodo ad proximū, quomodo ad Deum, quomodo ad propriū subiectum. ¶ Notādum ergo quod vitij superbiæ, si iam sunt bona in aliquo expellit: si non sint, ea intrare non permittit: si quæ remanēt, falsificat & inquinat. Ad primum pertinet illud Augustini: Alta siccantur, & ima replentur. Et illud Bern. Superbia siue iam existens, siue non, semper causa erit subtractæ gratiæ. Nunquid qui humilibus dat gratiā humili auferat datam? Ergo argumētum est superbiæ subtractio gratiæ. Et illud Greg. Sicut humilitas omnia vitia eneruat, omnesque virtutes colligit & roborat, sic superbia omnes virtutes destruit & eneruat. Ad secundū pertinet illud, Timor infusa repellit. Sicut humilitas nō solū gratia est, sed etiam vas aliarum gratiarū: sic superbia non solummodo est malum, sed impedi-

mentum etiam bonorum. Vnde quidam sapiens ait Alexandro, quum agnosceret eum superbum: Deus præsto est largiri sapientiã, sed non habes vbi eam recipias. Quod autem superbia bona falsificet, patet per hoc, q̄ ea quæ sunt de genere bonorum, si ex superbia procedãt, vt scilicet fiant propter vanam gloriam, non sunt meritoria, inò demeritoria, & videtur homo diues esse, & nihil habet. vnde Bernardus: Magna virtus humilitas, sine cuius obtentu nõ solum virtus nõ sit, sed etiam in superbiam erumpit. Quod etiã superbia bona inquinat, patet per illud Poëta: Inquinat egregios adiuncta superbia mores. vnde quidam: Si tibi gratia, si sapientia, formæque detur, Inquinat omnia sola superbia si comitetur. Superbia est velut quãdã vestis maculata, qua superbi se & suos induunt. vnde Ecclesia. 14. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Et valde mirum est de superbo qui super omnia amat honorem, quomodo vestem ita maculatam vult induere, quæ quicquid in eo est, maculat: Præterea qui ipse vestem istam pallio humilitatis operiat, iuxta illud Grego. Gloriosa res est humilitas, qua si palliari appetit superbia, vilescat. Mirum est, quomodo superbus vestem superbiæ ex toto non deponit, & vestem humilitatis non assumit.

Quomodo vitium superbiæ se habeat ad alia vitia.

CAP. II.

Sequitur videre quomodo vitium superbiæ se habeat ad alia vitia. Notandum ergo quod vitium superbiæ quasi rex est vitiorum. Vnde maximum peccatum vocatur in Psal. vbi dicitur, Emundabor à delicto maximo: id est, à superbia, dicit glo. Et coronam dicitur habere, sed maledictam. De qua legitur Esaiæ 27. Væ coronæ superbiæ. Et ad modum regis quando hoc vitium venit ad aliquem, non solum venit, sed adducit magnam societatem vitiorum. Vnde Ecclesiasti. 10. Initium omnis peccati est superbia. Qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis: id est, vitiis. vbi dicit glo. De superbia nascuntur hæreses, schismata, detractiones, inuidia, verbositas, iactantia, & contentiones, & huiusmodi. Bernardus, Initium omnis peccati & causa totius perditionis est superbia. Propterea quisquis es qui salutem tuam studes operari aduersus hanc, super caput tuum cornu crucis habere memento, vt non eleueris in superbiam. Hoc vitium etiam ad modum regis magnas expensas requirit, ita quod superbis hominibus non sufficiunt episcopatus, archiepiscopatus, vel regna. vnde Ecclesiasti. 21. Domus quæ nimis locuples est, ad nihilabitur superbia. Et quum superbia maiores expen-

expensas requirat, quàm cætera vitia: tamè minus vtilitatis habet. Ex vitio quæ pertinent ad concupiscentiam carnis vel concupiscentiam oculorum, consequitur vtilitas saltem corporis: superbia autem animæ nocet, corpori verò non videtur prodelle, vnde Sapien. 5. dicunt damnati in inferno: Quid profuit nobis superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Vitium superbiæ postquam dominium habet in aliquo, non amittit illud de facili: neut reges de facili nõ amittunt castrum, quod semel possident, quia potenter illud defendunt. Vnde Eccle. 3. Synagogæ superbiorum non erit sanitas. Si in tanto timore & angustia sunt infirmi, quum infirmitas eorum incurabilis esse dicitur, in quanto timore deberent esse qui vitio superbiæ laborant, quum Spiritus sanctus dicat eis, quod vitium illud nõ sanetur? Vitium etiam superbiæ caput est antiqui serpentis, cuius capitis contritioni maximè est insistendum. vnde dictum est Gen. 3. serpenti de muliere, quæ ecclesia tenet figuram, Ipsa conteret caput tuum. Serpens modica percussione capitis extinguitur. Si autem capiti parcat, frustra cætera membra eius percutiuntur: amputata autem cauda, nihilominus viuunt. Similiter frustra alia vitia à se amputare nititur, qui superbiã in se relinquit. vnde Hierony. Lubricus est antiquus serpens, & nisi capite teneatur, totus statim illabitur. Et Eccle. 21. Quasi à facie colubri, fuge peccatum. In colubro caput præcipuè fugimus: sic superbia præcipuè fugienda est, quæ est caput vitiorum. De hoc capite potest intelligi illud Eccle. 30. Non est caput nequius super caput colubri. Contrito hoc capite, cætera vitia facile extirpantur. vnde Ioannes Chrysostomus: Tolle hoc vitium vt non velint homines apparere hominibus, & sine labore omnia vitia rescedant. Vitium superbiæ est primogenitus Pharaonis, in morte cuius filij Israël liberantur. Goliath in fronte percussus à Dauid cecidit in facie suam, & præualuit Dauid aduersus eum, vt legitur 1. Reg. 17. Sic qui superbiã quæ caput diaboli est, in se viriliter percusserit, aduersus diabolum præualebit. Superbia etiam turris est Babel. De qua legitur Genes. 11. cuius culmen attingit cælum: quia hoc vitium etiam cælestes viros & spirituales impugnat: iuxta illud Gre. Superbia natione cælestis appetit mentes. Cætera vitia quando sunt cum superbia, se habet sicut domus iuxta turrim, quæ nõ de facili expugnatur, quia turris defendit eam: sic vitia quæ sunt cum superbia, de facili non expugnatur, quia ea superbia defendit: sicut patet in vsurariis & raptoribus qui ab vsuris & rapinis cessare nolunt: quia si ab eis cessā-

rent, inter vicinos suos honorificè viuere non possent, vt ipsi dicunt. vnde manifestum est, q̄ superbia peccatum rapinæ & vitiæ cōseruat in eis. Ideo necesse esset vt prædicator conareret diruere turrim superbiæ in talibus personis, qua diruta nulla pars castrorū huiusmodi se teneret. Superbia primo animā aggreditur, & vltima cessat ab eius impugnatione. vnde sup̄ illud Psal. Si mei non fuerint dominati &c. dicit gl. Vitiū superbiæ vltimū est redeuntibus ad Deum, & primum recedētib. Aliis vitiis in fugam conuersis, sola superbia in campo remanet, non cessat ab impugnatione hominis dum ipse v̄uit. vnde quidam: Qui bene pugnaris, cum cuncta subacta putaris, Quæ prius infestas, vincenda superbia restat. Superbia fuit primū peccatū, iuxta illud Eccl. 10. Initium omnis peccati est superbia. Etiā non videtur aliquod peccatū esse absq; superbia: quia omne peccatū est aut ex omissione, aut ex transgressione: & in vtroque casu non videretur esse sine inobedientia, quæ nō videtur esse sine superbia. Vnde nullum peccatū videtur esse sine superbia. Et vt breuiter dicamus, superbia est causa omnis peccati. Vnde dicit Gl. super illud Psal. Si mei nō fuerint dominati. &c. Superbia est initium omnis peccati, & causa: qua qui caret, verò est immaculatus.

Quomodo superbia se habeat ad diabolum.

C A P. III.

Notandum, quòd superbia signum est quo diabolus suos distinguit ab aliis. Vnde legitur Iob 41. de ipso, q̄ ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et Gre. Euidētissimum signum reproborum, superbia est: humilitas, electorum. Cū ergo quam quisq; habeat cognoscitur, sub quo rege militat inuenit. Vnūquisque quasi quēdam titulum portat operis, quo facile ostendat sub cuius seruiat potestate rectoris. vnde in magno dolore & timore esse debet, qui se cognoscit superbum. Superbia est velut quādam imago diaboli. Vnde homo superbus expressè est similis diabolo: iuxta illud Greg. Apostata angelus similitudine efficitur homo, dum homo hominibus similis esse dedignatur. Diabolus etiā in homine superbō quiescit quasi ad vmbra. Superbia enim velut mons est, soli iustitiæ oppositus, lumen gratiæ repellens, vnde vmbra facit diabolo. De qua vmbra legitur Iob 40. Sub vmbra dormit. Superbus est etiā munitio diaboli ferè inexpugnabilis, eò quòd in altitudine montis superbiæ situs sit.

Quomodo se habeat superbus ad proximum.

C A P. IIII.

Superbus coangustat proximum, dum se dilatat: & dum se ei præponit, quasi quoddam onus ei imponit. De dilatione super

superbi legitur Mat. 23. Dilatant enim phylacteria sua, & magnificanc simbrias. Et Prou. 24. Qui se iactat & dilatat, & iurgia concitat. De onere verò superbi dicit Sapiens: Qui se supra modum extulerit, premere ac deprimere videtur. Supra modum ille se extollit, qui extollit se supra debitam mensuram. De tali dicitur vulgariter: Iste homo sedet mihi super meum collum. Superbus etiam proximum corde contemnit, verbis molestat & factis. Ad primum pertinet illud Eccl. 13. Sicut abominatio superbo est humilitas, ita execratio diuitis est pauper. Verbis autem molestat superbus proximum multipliciter, & se iactando, & cum eo litigando, & contumelias ei dicendo. Ad primum pertinet illud Amos 6. Nunquid in fortitudine nostra assumplimus nobis cornua? Et illud Eccl. 11. Sicut eructant præcordia fœtentium, & superbiorum eorum. Ad literam: stomachus ventositate inflatus eructare solet, sic & homo superbia inflatus ventosa verba emittit. Ad secundum pertinet illud Prou. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Ad tertium pertinet illud Prouer. 11. Vbi fuerit superbia, ibi & contumelia. ¶ Factis similiter molestat superbus proximum multipliciter, & corporaliter eum affligendo, & suis eum spoliando. Ad primum pertinet illud Prouer. 22. Arma & gladij in via superbi: custos autem animæ suæ longè recedit ab eis. Et illud Eccl. 28. Effusio sanguinis in rixa superbiorum. Ad secundum pertinet illud Prouerborum 16. Melius est humiliari cum mitibus, quam diuidere spolia cum superbis. Nec solùm superbi molestant proximos, imò etiam occasio sunt ut ab alijs molestentur. vnde illud, Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Et illud Psal. Dum superbit impius, incenditur pauper. Quomodo superbi se habeant ad proximum, satis ostendit Psal. dicens. Superbi iniquè agebāt vsquequaque, & iterum: Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

¶ *Descriptio sapientis, & quomodo se habeat superbus ad proximum.*

SAPIENS etiam describit quomodo se habeat superbus, dicens: Omnis superbus est intolerabilis, habitu superfluus, incessu p̄posus: huic ceruix erecta, facies torua, truces oculi. Pro loco superiori decernat, & melioribus se præferri affectat: sententias suas & facta & verba iactat: reuerentiã in obsequio non seruat. Non solum malum temporale infert superbus proximo, sed etiam spirituale. Corrupt enim eum suo malo exemplo. Vnde superius dicitur sedere in cathedra pestilentia: & superbia vocatur pestilencia.

tia. super primū psalmū, vbi dicit Glo. Postilētia est morbus leu-
peruagatus, oēs aut penē oēs inuoluēs. & subditur: Hic est amēt
dominandi, quo vix caret aliquis. Fornicatores & vsurarij & alij
peccatores occultāt peccata sua quātū possunt: sed superbus pec-
catū suū publicē cōmittit, nec de seipso erubescit: & ideo peccatū
tū superbiæ adeō mundū corrūit, vt iam non reputetur super-
bia peccatum, q̄ quando iue magnum peccatum fuisset reputa-
tum. vnde ornatus ille vellū qui in primitiua ecclesia pro ma-
gno peccato habitus fuisset, hodie non reputetur peccatum.

Quomodo se habeat superbus ad Deum.

CAP. V.

NOtandum ergo quod superbia primam Deo contume-
liam intulit, quæ ei illata est in primo angelo. Vnde Te-
biæ 4. Superbiam nunquam in tuo corde, aut in facto, aut in
tuo verbo dominari permittas. Ab ipsa enim initium sumit
omnis perditio. Nulla contumelia inferitur Deo quin adsit su-
perbia: quia nullum peccatum committitur sine superbia, licet
ostentum est prius. Superbia Deū impugnat in omni loco, omni
tempore, omni persona. Fornicatio aut nunquam aut raro in
loco sacro committitur: sed superbia potius committitur in lo-
co sacro, quàm in alio. Tunc enim magis superbe induta pre-
cedunt mulieres, quando ad ecclesiam vadunt. Multa etiā sunt
peccata à quibus cauetur in præcipuis solemnitatibus: sed super-
bia tunc maximè exercetur. Multæ enim sunt personæ quæ for-
nicari dedignantur. quæ tamen peccatum superbiæ recipiunt.
Superbia enim latitat sub cinere & cilicio: iuxta verbum beati
Greg. Item cætera vitia Deo auferunt pauperes & ignobiles: sed
superbia auferit ei potentes, nobiles, & diuites. Vnde in mon-
tibus Gelboë Saul & Ionathas interfecti sunt: vt legitur 1. Reg. in
princip. Item alia quæcunque iniquitas in malis operibus exer-
ceretur, vt fiant: superbia verò bonis operibus insidiatur, vt pe-
reant: sicut dicit beatus Augustinus vnde opera de genere bo-
norum quæ in partem domini cedere deberent, non timeant
vsurpare superbia: imò opus bonum bona intentione inchoat
quod iam est in manu domini, nititur sibi auferre: & quan-
diuidit illud opus cum domino, ita vt ipsa habeat illius operis
finem, vnde dominus habuit principium. Item sumit inde occa-
sionem Deum impugnandi, vnde occasionem sumere debuit
feruendi. Ideo enim superbit & contemnit Deū: quia Deus de
bonis suis plus contulit illi quàm quibusdā aliis. Et quia Deus
fecit illum gloriosum, ipse vult facere eum ingloriosum. Super-
bus Deū odit inquit Deus dictus est. Nulli enim vult subesse

& ita nō vult sibi Deum præesse, nec dominū suum esse. De hoc
 solio habetur in Psal. Superbia eorum qui te oderūt ascendit sem-
 per. Altissimo æqualis esse cupit, dum affectat præesse, & nulli
 subesse. Altissimus enim est qui omnibus præest, & subest nulli.
 Vnde nō solum primus superbus æqualis voluit esse altissimo,
 sed etiam quicumque superbus. Nec solū æqualis, sed etiam su-
 perior Deo vult esse. Vnde Ber. loquēs de illo verbo 2. Theff. 2.
 Qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicit Deus, aut
 quod colitur. Horret, inquit, humanus intellectus verbum hoc,
 vtinam horresceret similiter cogitarum malignū pariter & af-
 fectum. Dico enim vobis q̄ nō ille tantū, sed omnis etiam super-
 bus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem
 suā, & superbus fieri suā. Videtur iam æqualitas, sed vide malā
 proportionē. Deus enim in his quæ ratio approbat suā fieri vult
 voluntatē, superbus verò eū ratione & cōtra rationē. Superb⁹ etiā
 apostata est à Deo. Vnde Eccl. 10. Initiū superbiæ hominis, apo-
 statate à Deo. Vnde verisimile est q̄ finis superbiæ sit valde ma-
 lus ex quo initiū ita malū est. Incipit enim ab apostasia. Super-
 bus tñc apostatat, quādo illius rei in qua solū habet administra-
 tionē, sibi vsurpat dominū bona suæ fidei cōmissa prodicione
 sua faciens, & qui debuit esse fidelis seruus, vult esse dominus:
 vnde Deū negat, inquantum dominus est. ¶ Itē illud quod Do-
 minus specialiter voluit habere, superbus nō timet sibi assume-
 re, videlicet gloriam, vnde Bern. Fornicator semetipsum deho-
 nestat, iniuriosus proximū violat, elatus quantū in se est Deum
 inhonorat. Gloriam meam, ait Dominus, alteri nō dabo. Et su-
 perbus, Ego mihi, et si nō dederis, eā vsurpabo. Sicut humilitas
 Deū specialiter honorat: sic superbia eum inhonorat. Ecc. 3. vbi
 sic legitur: Magna potētia Dei solius, & ab humilibus honora-
 tur. Superbus Deum speciali modo inhonorat. Humilis solā po-
 tentiā Dei magnā reputat, & ei bona sua attribuit, & eā laudat:
 & si non exterius, saltē interius. vnde Greg. dicit de eo q̄ laudes
 suas tacitus clamat. Vnde dicitur manum suam osculari, Job. 31.
 vbi sic legitur: Si osculatus sum manū meam ore meo, quæ est
 iniquitas maxima & negatio contra Deū altissimū? & dicit gl.
 ibi: Manum suā ore suo osculatur, qui quod facit laudat: quod
 est iniquitas maxima: quia authoris sui gratiam negare con-
 vincitur, quisquis attribuit sibi quod operatur. Superbus sapius
 ipsum glorificat de bonis quæ à Deo recipit, vel quæ Deus per
 eū operatur, quā Deū. vnde seipsum quodāmodo deificat dū
 seipsum præfert Deo, & est idololatra sui⁹, & idolum se-
 ipsum

ipsum colens. Item sicut dicit Greg. cum omnia vitia fugiant in Deo, sola superbia se opponit Deo, vnde Iob 15. legitur de Superbo: Terentat aduersus eum manū suam, & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit aduersus Deum erecto collo, & pinguis ceruice armatus. vbi dicit gl. cōtra Deum manum tendere, et in operatione praua, despectis eius iudiciis perseverare. Contra Deum roboratur, qui prosperari in sua mala actione permittitur. Erecto collo aduersus Deū currit, dum quæ creatori displicēt cum audacia perpetrat: Pinguis ceruix, est opulenta superbia affluentibus rebus. Sicut amplius displicet alicui principi & maiorem contumeliam reputat, quando ab eo qui minoris potestatis & nobilitatis est, ipsius deprædatur castum, in quo est ipse præsens, quàm si deprædatur alia castra, vel rapiat ea quæ ipsi principi appropriata sunt, vt proprium equum, vel proprias vestes: sic contumelia quam infert Deo superbia, magis displicet ei, quàm contumelia illa quam infert cupiditas vel aliud vitium. Alia enim vitia Deū fugiunt, cōuertendo se ad creaturā aliam, vt cupiditas ad aurū & argentū, luxuria præcipuè ad delectationes quæ sunt secundum tactū: sed superbia vult vsurpare sibi Deum, scilicet dominari, & præse hominibus. Sicut non est muris præse vel dominari aliis muribus: sic non est hominis præse vel dominari aliis hominibus. Vnde Seneca: Si videtur murem dominari velle ceteris muribus, nunquid risum tenentur. ¶ Superbus peccat directè in Deum, & hoc multipliciter. Deus enim ad creaturas comparatur, vt principium & vt finis. Et enim alpha & ω: vt legitur Apocal. 1. Est etiam dominus, vnde David: Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Ille qui habet potestatem super mortem, scilicet qui potest restaurare quæ pereunt, verè dominus est. vnde sæpe dicitur in veteri lege, Ego sum dominus Deus. Hoc est nomen meum. Largitor etiam omnium bonorū est. Superbus peccat in Deum, inquit Deus principium est, dum opera quorum Deus principium est sibi attribuit, non attendens illud verbum Ioannis 8. Ego principium, qui & loquor vobis. Hoc modo peccauerunt in Deū philosophi, qui dixerunt: Linguā nostram magnificabimus, & labia nostra à nobis sunt. Peccant etiā superbi in Deū, inquantum est finis, dū omnia opera sua faciūt vt videantur ab hominibus, vt legitur Mat. 23. In Deū verò inquantū ipse est dominus peccatum in se & in rebus suis volunt habere dominū vbi debent habere dispensationem solum. Sic peccabant illi qui dicebant: Quis noster Dominus est? In Deum verò, inquantum ipse est largitor,

largitor, peccant, quū per dona Dei impugnant eum accipiētes materiam superbiendi, & Deum cōtemnendi: vnde debebat sumere materiam seruiendi ei humiliter & deuotē. Peccant etiam in Deum in quantum ipse largitor est, dum dant ad voluntatē suam quod dispensare debuerunt secundum voluntatem Dei.

Quomodo se habeat Deus ad superbum.

C A P. VI.

Vllo qualiter superbus se habeat ad Deum, videndum est quomodo Deus se habeat ad superbum. Notandum ergo quod Deus vilipendit superbum & detestatur, odit & abominatur. Ad primum pertinet illud Greger. Quanto coram hominibus gloriosior, tanto coram Deo & angelis suis eris vilior. Signum huius contemptus est hoc, quod Deus superbum depouit, & pauperes & humiles exaltat loco eius. Vnde beata Virgo: Depouit potentes de sede, & exaltauit humiles. & Ecclesi. 10. Sedes ducum superbōrum euertit Dominus, & sedere facit mites pro eis. Præterea, vilibus impugnat Deus superbos, ad eorū ignominiam, vnde Augustinus: Potuisset Deus vris & leonibus domuisse superbum populum: sed ranas & muscas immisit, vt rebus vilissimis domaretur humana superbia. Vilibus etiā curat eos. Quandoque enim permittit Deus superbos cadere in aliquod turpe peccatū, vt turpitudine illius peccati curetur superbia. Vnde Gregorius. Qui se de virtutibus extollit, ad humilitatem per vitium redit: qui acceptis virtutibus se extollit, nō gladio, sed medicamēto sibi vulnus facit, quia ergo de medicamento vulnera facimus, facit ille qui de vulnere medicamentum, vt qui de virtute percutitur, de vitio curetur. Ad quod possumus referre illud quod legitur Ioēl. 2. Ascendet fœtor eius, & ascendet putredo eius: quia superbē egit. Permittit enim Dominus aliquem diffamari super aliquo peccato, vt superbia eius humilietur. ¶ Quod autem Dominus superbum detestatur, habetur Amos 6. vbi legitur. Iurauit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus exercituum, Ego detestor superbiam Iacob. & Prouerbiōr. 8. Arrogantiam & superbiam, & viam prauam, & os bilingue detestor. De odio verò quod habet Deus ad superbū, habetur Prou. 6. vbi sic legitur: Sex sunt quæ odit Deus, & septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, id est, superbiam, oculorum. Et Ecclesi. 10. Odibilis est coram Deo & hominibus superbia. Merito superbia est Deo odibilis & homini, quia Deo & hominibus est iniuriōsa. Deo, quia sibi vsurpat quod est eius: scilicet dominium. Homini verò, quia vult eum sibi subiicere, quæ natura ei cōarquauit. Vitium superbiæ adeo est odibile: quæ etiam

etiam à suis odio habetur. Vnus enim superbus odit alium superbum & eius superbiam: quum tamen duo superbi, velut duo fratres sint in hoc vitio eiusdem patris filij, scilicet diaboli. Vnde in superbo videtur falsum esse quod legitur Eccle. 13. Omnis homo simili suo sociabitur. Et illud etiam quod legitur eodem 27. Volatilia ad sibi similia conueniunt. Vnus enim superbus non amat societatem alterius. Humilem verò ferè omnes diligunt, tanquam rem quæ omnibus se subdit. Et quia dum sub alijs humiliat, quodammodo eos exaltat. Superbus vero hoc quod se supra alios exaltat, quodammodo alios deprimat & ideo intolerabilis est eis. Vnde Philosophus: Habet mensura supra sublime quoddam, & erectum, & impatiens superioris. Necesse: Natura contrumax est animus humanus, & in contrarium arque arduum nitens.

¶ De signis specialis odij quod habet Deus ad superbum.

M V L T A autem signa odij specialis sunt quæ habet Deus vitium superbiam. ¶ Primū signum est hoc, quod in presenti adhibet eos. Vnde Eccl. 10. Perdidit Deus memoriā superbiorum ibidem. Radices gentium superbarum arefecit. Et in Psal. V. Vni piū superexaltatū, & eleuatū sicut cedros Libani: & transiit ecce nō erat: quasi inueni eum, & non est inuentus locus eius. & signum etiam huius odij est hoc, quod Deus auxilium ab eis subtrahit. de vitio superbiam specialiter dicitur auferre Deū homini. quod Deus superbum non iuuat: ideo dicit magister Hugo de sancto Victore. Superbia auferit mihi Deū, inuidia proximum, ira me ipsum. Ecōtrario humilitas Deū habet paratū sibi ferre auxilium. Cuius causa est hæc: quia humilitas totam gloriā Deo attribuit & ideo per consequens totū pondus laboris & prælij in eum ponit. Eiusdem enim gloria est & pugna, dicit David: Dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Humilis habet Deū vt regem gloriæ quia gloriā ei reddit. Ideo Dominus se habet ad eū vt Dominus virtutum: quia per eum virtutem operatur. Superbus vero se regem gloriæ constituit: & ideo Deus ei renuit esse Dominus virtutum. Non solū Deus superbo auxilium subtrahit, sed etiam superbis resistit, humilibus verò dat gratiā. Sicut manus nihil vacuum esse patitur, quin repleat illud: sic gratia non peritur vacuum humilitatis, quin repleat illud. Si superbus sibi relinqueretur vt nec à Deo iuuaretur, nec ei resisteretur, ipse non posset ascendere cælum: quanto minus eum Deus ei resisteret. Vnde tamē miremur si Dominus superbum sinat ascendere ad aliquam dignitatem. Tollitur enim in altū, vt lapsu grauiore ruat. Signum etiam

etiam huius odij est hoc, quod vterque aduentus Domini contra superbiam est specialiter. In primo aduentu venit ipse ut medicus omnium, leniter sanans superbiam, exemplo humilitatis suae. Vnde Greg. Propter magnum peccatum superbiae Deus humilis venit. Ite ingens morbus animarum omnipotentem medicum de caelo descendit, usque ad formam serui humiliavit, contumeliis egit, ligno suspensus, ut salute tantae medicinae curetur hic tumor. Iam tandem erubescat homo esse superbus propter quem factus est humilis Deus. Secundus etiam aduentus erit contra superbiam non sanandam, sed puniendam. Vnde Esa. 2. Dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur. Signum etiam huius odij est hoc, quod Dominus tot comminationes facit superbiae. Vnde Michee 1. Calcabit Dominus super excelsa terrae. Et Esa. 28. Vae coronae superbiae. Et in eodem: Conculcabitur corona superbiae. Et Iere. 50. Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tua, tempus visitationis tuae. Et cadet superbus, & corruet, & non erit qui suscipiat eum. In libro eiusdem: Ecce ego ad te mons pestifer, qui corrumpis totam terram, extendam manum meam super te. & Abdia 1. Si exaltatus fueris ut aquila, & inter sidera posueris nidum tuum, inde extraham te, dicit Dominus. & Iob, 20. Si ascenderit in caelum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur. Et Amos, 6. Iuravit Dominus in superbia Iacob: si oblitus fuero usque in finem omnia opera eorum. Signum etiam huius specialis odij est hoc, quod Dominus minus misericorditer punit superbos, quam alios peccatores. Vnde in Psal. Retribuet Dominus abundanter facientibus superbiam, & Sapient. 5. Exiguo conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Et ibidem: Fortioribus fortior instat cruciatio. Signum etiam huius specialis odij est hoc, quod superbos qui inferiores suos opprimunt, facit Dominus a suis opprimi superioribus. Vnde Eccl. 11. Multi potentes oppressi sunt valde, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum.

¶ *Duodecim exempla Sacrae scripturae quibus ostenditur quod Deus multum odiat superbum.*

Ad ostensionem etiam huius odij valere possunt exempla personarum quae leguntur in Sacra scriptura deiectione propter suam superbiam. De quibus exemplis sufficiat ponere duodecim. ¶ Primum exemplum est in Lucifero, de cuius deiectione sic habetur Esa. 14. Quomodo cecidisti Lucifer qui mane oriebaris? Et Lucae 10. Videbam satanam quasi fulgur de caelo cadentem. Ad eum autem deiectionem est Lucifer

fer

fer propter superbiam suā, vt cum esset angelus, factus est diabolus: cū esset nobilissima creatura, factus est sanguifuga, sanguinem peccati semper sugēs. Prouer. 30. Sanguifuga duæ sunt hñe dicentes, Asser, atter. De celo præcipitatus est in abyssum, & de primo ordine creaturarum positus est in nouissimo. ¶ Secundum exemplū est in homine, qui voluit esse sciens vt Deus, & insciens factus est vt pecus. Vnde Bernar. Puto iumenta dicerent, si loqui fas esset, Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. Et Dauid: Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. ¶ Tertium exemplū est in Saule, qui cum humilis esset, in regem sublimatus est. 1. Regum, 15. Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, cepit in tribubus Israël factus es: superbus autē factus, à regno deiectus es? Vnde subditur ibidem: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Deus ne sis rex super Israël. ¶ Quartū exemplum in Roboam filio Salomonis. De cuius superbia legitur 3. Reg. 12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem addam iugum vestro. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus. Est autem scorpio rubus cum aculeis, vel flagellum virgarum nodosum, vel scutica habens in summitate glandes plumbeas. De humilitatione verò Roboam, subditur ibidem. Misit enim rex Aduram, qui erat super tribura, ad populum post responsonem istā: & lapidauit eū omnis Israël, & mortuus est. Et rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Ierusalem recessitque Israël à domo Dauid vsque in presentē diē. ¶ Quintū exemplū est de Sennacherib. De cuius superbia legitur Esa. 37. Superbia tua ascēdit vsq; ad aures meas. Ponā ergo citculum in naribus tuis, & frānū in labiis tuis, & reducam te in viā per quam venisti. Et subditur ibidē de eius deiectione: Egredius autē angelus Domini percussit in castris Assyriorum ceterum lxxxv. milia. Et cum adoraret in templo Deum suum, filij eius percusserunt cum gladio. ¶ Sextum exemplū est in Nabuchodonosor. De cuius deiectione, sic legitur Daniel, 5. Quādo eleuatum est cor eius, & spiritus eius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est à filiis hominum. ¶ Septimū exemplū est in Holoferne & exercitu cui præerat. De cuius superbia legitur Iudith 6. Factū est autē cum cessasset loqui Achor, indignatus Holofernes dixit ad eū: Quoniā propheta tibi nobis, dicēs q̄ gens Israël defendatur à Deo suo, vt ostēda tibi q̄ nō est Deus nisi Nabuchodonosor, eū percusserimus eos quasi

quasi hominem vnum, tunc & ipse cum eis Assyriorū gladio
 incerbis. De superbia verò exercitus sic legitur Iudith 14. Ex-
 citate illum: quoniam mures progressi de cavernis suis, ausi sunt
 prouocare nos ad prælum. Præ magnitudine superbiæ Iudæos
 mures vocabat. De deiectione eorum legitur Iudith 15. Cùm
 omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens
 & consilium ab eis. Solo timore & metu agitati, fugæ præsi-
 dium sumunt, ita, vt nullus loqueretur proximo suo. ¶ Octauū
 exemplū est de Aman. De eius superbiā legitur Hester 4. Cùm
 videret Mardocheum sedentem ante fores palatii, & non solū
 non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco suo, indi-
 gnatus est valde. De deiectione verò eius legitur in fine eiusdē
 capituli: Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraue-
 rat Mardocheo. ¶ Nonum exemplum est in Antiocho. De cu-
 ius superbia legitur 2. Machab. 9. Locutus est superbe Antio-
 chus se venturum Ierosolymam, & congeriē sepulchri Iudæo-
 rum eam facturū. Et subditur de eius deiectione. Vt finiuit hūc
 sermonē, apprehēdit eū dolor dirus viscerum. Et iterum qui-
 buldam inter, ositis: Is qui sibi videbatur fluctibus maris impe-
 tate, supra humanum modum superbia impletus montium al-
 titudines in statera appendens, mox humiliatus ad terrā in ge-
 statorio portabatur, &c. ¶ Decimum exemplum est in Iudaico
 populo, qui præ superbia reputabat gentilem populū, quasi
 stillam situlæ: vnde Esaia 40. Ecce gentes quasi stilla situlæ, &
 quasi momentum stateræ reputatæ sunt: & tamen Deus gen-
 tilem populū populo Iudaico superbo prætulit. ¶ Vndecimum
 exemplum est in superbo Phariseo, qui non erat sicut ceteri
 hominum, vt ipse dicit Luc. 18. Sed ipsa veritas publicanū pec-
 nitentem ei prætulit, dicens: Descendit hic iustificatus in domū
 suam ab illo: vt ibidem habetur. ¶ Duodecimum exemplū est
 in Petro, qui præ ceteris præsumpsit, dicens: & si omnes scan-
 dalizati fuerint in te, ego non scandalizabor. Vt legitur Mat-
 thæi 26. Et vilis ceteris cecidit: eū ad vocem ancillæ negauit,
 vt legitur eodem capitulo. ¶ Ad ostensionem autem huius odij
 valere potest illud Psal. Oculos superborum humiliabis, & il-
 lud, Dominus cōcideret ceruices peccatorum. Porius dicit cerui-
 ces, quam manus & pedes: quia in ceruice perpenditur speciali-
 ter superbia. Ad idē valet quod legitur Num. 15. Anima quæ per
 superbiā aliquid cōmiserit, siue ciuis ille sit, siue peregrinus,
 quoniam aduersus dominum rebellis fuit, peribit de populo
 suo. Vnde Dominus peccatū per superbiā cōmissum, tanquam

valde exosum morte punit: alia verò peccata per oblationem præcipit expiari.

¶ *De diuturnitate huius odij.*

O D I V M verò illud quod est Dei ad superbiam, quasi inueneratum est. Incepit enim quā citò superbia incepit. Vnde Iudith 9. Superbi vero ab initio non placuerunt tibi: sed humilia & mansuetorum placuit tibi deprecatio. Causa vero huius odij in magna parte patere potest per ea quæ dicta sunt prius, ubi ostensum est qualiter se habeat superbia ad Deum.

¶ *De causis quare superbia ita exosa sit Deo.*

P O T E S T tamen adhuc idem ostēdi aliis rationibus. Vnde notandū est q̄ peccatū superbiæ ideo est ira exosum Deo, quæ ex hæredat inquantū in se est. Dominiū autē quod habet Deus in creaturis, vsurpat superbus sibi. Præter hæc non erubescit superbus de peccato suo. Impudētia verò peccatoris multū Deo displicet. Vnde Bern. Quantū displicet Deo impudētia peccatoris, tantū placet Deo erubescētia pœnitētis. Itē alij peccatores ex peccatis suis humiliātur, superbus verò nō, quare multū displicet Deo. Vnde Aug. Nihil aliud adeò Deo displicet, sicut ceruix erecta post peccatū. Superbus etiā Deū multū contēnit quia vanitates ei proponit. Itē maximū peccatū est superbia. Sic enim vocatur in Psal. ubi dicitur. Et emūdabor à delicto maximo. & Iob 30. ubi sic legitur: Si osculatus sum manū meā, quod est iniquitas maxima. Præterea homo multa habet dehortatū à superbia: & ideo magis displicet Deo superbia in homine, quantū ad hāc cōditionē, quā in diabolo. Quis enim nesciat tolerabiliore esse superbiā in diuite, quā in paupere? Homo quā pauper creatura est respectu angeli. Vnde Eccl. 25. Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde eorū animæ. Pauperem superbū, mendacē diuitē, & senē fatuū & insensatū. Pauper homo est ex parte corporis, imò & pauperrimus. Oportet enim eū mendicare victū & vestitū à cæteris creaturis. Quis iuxta verbum Aug. mandatū euangelicū implens, de duabus tunicis dat vnam nō habet? etiā ab herbis medicat vestimentū suum homo, vt patet in vestibus lineis: vnde multū displicet Deo, si homo ex parte corporis ex quo ita pauper, superbiat. Diues potest hic dici spiritus mendax, cuius mendaciū multū displicet Deo: vt cum dicit à corpore vincī, nec posse cōtinere: eū tamen Dñs melius sciat potestare eius qui ei corpus subdidit, & continentiam ei præcepit. Senex fatuus & insensatus est mūdus iste, qui quāto amplius senescit, magis diligit vanitates & puerilitates.

& ma

& magis decipitur mendaciis rerū temporalium, licet infinitis vicibus mendacia eorum expertus sit. Quasi cōtra naturam videtur esse peccatū superbiæ in homine, præcipuè ex patre corporis. vnde Ecclesia. 10. Non est creata in hominibus superbia. Hier. Quomodo superbiat qui semper secum sententiam portat. Mirum est quomodo homo superbit: cū cor suū quod est nobilissimum membrum eius, super stercore iaceat: & licet in homine superbia multū displiceat, præcipuè tamē in Christianis, qui in ipso ingressu Christianæ religionis abrenūntiant specialiter superbiæ, cū dicunt: Abrenuntio satanæ, & omnibus pompis eius. Præuidebat Spiritus sanctus, q̄ multi Christiani qui altis peccatis renūntiant, pompā superbiæ retinere vellēt: ideo ordinavit vt specialiter profiterētur hāc abrenuntiationē. Prætereā Dñs ecclesiæ Christus seruus esse hominum voluit. Humiliauit enim se vsq; ad ablutionē pedū. vnde in nullo Christiano locus superbiæ relinqui debet. Inordinatū verò valde est q̄ seruus v̄sit esse Dñs, cū Dominus efficiatur seruus. Ioā. 13. Si ergo laui pedes vestros Dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. & Mat. 16. Non est discipulus super magistrū, nec seruus super dominū suū. Vnde qui primus est in ecclesia, scilicet dominus Papa seruum seruorū se vocat: & propter hęc & multa alia habet Deus speciale odium cōtra superbiā præcipuè in Christianis. vide in principio huius capituli.

¶ De abominatione superbiæ.

SEQUIRUR de abominatione superbiæ De qua Prouer. 16. Abominatio Domini est omnis arrogans. & Luc. 15. Quod altū est hominibus abominatio est apud Deum.

Quod superbia hominem inflat, infelicem reddat, arefaciat, & bona eius consumat.

CAP. VII.

SEQUITUR videre quomodo se habeat superbia ad propriū subiectū. Vnde notādū est q̄ superbia inflat hominē. De qua inflatione legitur Sap. 4. Distrūpat Dñs illos inflatos. Et Aposto. 1. ad Cor. 8. Sciētia inflat, charitas autē ædificat. ¶ Reddit etiā hominē valde infelicē. Cōsistit autē infelicitas supbi in his octo. Primo de bono semine prauā messem colligit: quod semē melius est quā gratia Dei? Ex hoc semine oritur ei vitiū superbiæ. Ipse colligit de vite spinas, & de tribulis ficus. Supbia est quasi monstrū, quod quandoq; ex suo cōtrario nascitur. Nūquid non monstruosum esset, si ex muliere bufo nasceretur? Sic monstruosum est q̄ ex aliqua gratia à Deo data homo supbus efficitur. ¶ Secūdo bona ei mala sūt: & sicut de viro iusto legit̄, q̄ nox si

cut dies ei illuminabitur: ita e contrario dici potest, q̄ superbo dies in noctem vertitur, & lumen eius in tenebras. vnde Mat. 6. Si ergo lumen quod in te est tenebræ sunt, ipsa tenebræ quantæ erunt? Tunc lumen tenebræ sunt, cum opera de genere bonorum mala sunt, eò q̄ fiunt propter vanam gloriam, vel alia mala intentione. ¶ Tertio superbus de vita moritur, de sanitate agrotat, de medicamine interficitur. Vnde Grego. Qui de virtutibus se extollit, nō gladio, sed medicamine se interficit. Superbus de hoc q̄ se viuere credit & sanū esse superbit, & sic ex sanitate infirmitatē recipit, & ex vita moritur. ¶ Quarto superbus ab eo quē vincit vincitur, & quasi de ictu suo corruit. vnde Greg. Difficile est quidem valde vitare peccatū quod ex victoria viciō nascitur. ¶ Quinto superbus à mortuo occiditur. vnde super illud 1. Mach. 11. vbi Eleazar elephantem legitur occidisse, dicit Greg. Sub hoste quē occidit moritur, qui de culpa quā superat eleuatur. ¶ Sexto superbus sua pretiosa viliter vendit, dum pro laude vel gloria humana se & sua consumit. Vnde Greg. Valde bona sua diiudicant qui ad mercedē eorū sufficere fauores hominos putant. Idē: Cū pro recto opere laus transitoria queritur, res aeterna retributione digna pro vilī pretio venundatur. ¶ Septimo, superbus vilia carē emit, dum pro vento superbia regnū calorū amittit. De hoc vento dicit August. Qui non tmet vento superbiæ, non cremabitur igne gehennæ. ¶ Octauo, infelix est superbus, quia ignominiose à modico vento delicitur. Vnde Iob 20. Toller eum vētus vrens, & auferet eum turbo de loco suo. Vētus omnia vrens est superbia. ¶ Itē superbia facit hominē & omnia bona quæ in homine sunt, & quasi praparat eū infernali incendio. Vnde Eccles. 6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne fortē elidatur virtus tua per stultitiā, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaret velut lignū aridum in eremo. Ex elatione quandoque eliditur virtus corporis: quia homo elatus præsūmit quandoq̄ opus quod supra vires suas est. vnde rupturam quandoque incurrit, vel debilitatē tantā, q̄ inutilis efficitur. Sed frequentius virtus animi eliditur per elationem. Debiliorem enim inuenit se homo sape, postquam se de aliquo opere extulit. Exemplum habemus de hoc in Petro Matth. 26. qui se extulit super alios apostolos, dicens, Et si omnes scādalizati fuerint in te, ego non scādalizabor. Sed nō multo post valde debilem se inuenit, vt habetur ex eodē capitulo. ¶ Superbia etiā folia & fructus comedit, dum quo ad meritum verba & opera hominis cōsumit.

Ipsa

ipsa est, quæ hominē & bona hominis quasi imperceptibiliter occidit. vnde Iob 18. Cōsumat brachia illius primogenita mors. Gl. Primogenita mors est superbia, initium omnis peccati.

Quod superbia hominem decipiat, excæcet & infatuat. CAP. VIII.

Item superbia hominem decipit, & excæcat, & infatuat. De primo dicit Augu. Superbia meretur illudi. Vnde omnes hæretes & omnes alij periculosi errores ex superbia proueniunt: Vnde super illud Iere. 49. Arrogantia tua & superbia cordis tui decipit te. dicit Glo. Omnis hæreticus arrogans, quia superbia facit hæreticū, non ignorātia. Ad secundū pertinet illud Apoc. 3. Dicis quia diues sum, & locuples, & nullius egeō, & nescis quia tu miser & miserabilis, &c. Ioan. 9. In iudiciū ego in hunc mundum veni, vt qui non vident videant, & qui vidēt cæci fiāt, Super illud, Qui non vident, dicit gl. interlin. Humiles cæci. Et super illud, Qui vident cæci fiant, dicit alia glo. interlin. Superbi sapientes. Humiles ergo cæci illuminantur, superbi sapientes excæcantur. Ad tertium pertinet illud Bernar. Omnis superbia stulta: quamuis non omnis stultitia superba. & illud ad Rom. 1. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. & dicit August. Si dicendo te sapientem stultus factus es, dic te esse stultum, & sapiens fies. Idem: Qui sibi placet, stulto placet: superbus sibi placet, vnde consequens est, vt ipse sit stultus. Nec est parua stultitia ista, q̄ sibi placet, quum ipse Deo, angelis & hominibus displiceat. Item legitur Prouerb. 11. Vbi humilitas, ibi sapientia. ergo econtrario, vbi superbia, ibi stultitia. Et hoc manifestari potest in tribus speciebus superbiæ, scilicet præsumptione & arrogantia, & appetitu excellentiæ. Quod præsumptio stulta sit, patet quum supra vires suas præsumat. vnde illud Ierem. 48. Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde: sublimitatem eius & arrogantiam, & superbiam, & altitudinem cordis illius. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius, & arrogantiam, quod non sit iuxta eam virtus eius. & Hierony. Superbia plus audet quam possit. De appetitu excellentiæ & arrogantia, legitur Prouerb. 21. Superbus & arrogans vocatur indoctus. Superbus hic sumitur pro illo qui appetit esse super alios: arrogans est ille, qui sibi falsò attribuit, quod non habet, ideo vocatur indoctus: & de arrogante est hoc planum, cum arrogantia videatur esse quidam error. De appetente verò propriam excellentiam quomodo ipse stultus sit inferius patebit. Signum verò quod superbus stultus sit & cæcus, potest esse hoc, quod seipsum non agnoscit. Nescit enim se hominem

esse: id est, de humo. Si enim de humo se esse veraciter cognosceret, nouissimum locum cōtenderet tenere, ad similitudinem terræ, & humilis esset. vnde rogat Psal. sciant gentes, quoniam homines sunt. Signum etiam cæcitat̄is est hoc, quod superbus nescit discernere inter aliquid & nihil, putans se aliquid magnū esse, cum nihil sit in valore, iuxta verbum Apostoli dicentis ad Gal. 6. Qui putat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

¶ *De quinque modis quibus superbia hominem infatuat.*

INFATVAT autem hominē superbia quinque modis. ¶ Primo ad modum ebrietatis, vnde Habac 2. Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus. Vinū hoc modo decipit potantem. Ingreditur enim blande, vt legitur Prouer. 23. Postquam verò receptum est incommensuratē, ipsum dominatur in homine, & facit eum fatuē credere & fatuē loqui: sic postquam superbus recipit excellentiam ex affectu per amorem, ipse postea eī de facili recipit in intellectu, vt alta de se credat: & in ore, vt de se alta loquatur, & est velut ebrius. Altitudo enim quæ appetit, facit eum fatuē credere, & fatuē loqui. Exemplū habemus de hoc Esa. 14. in Lucifero dicente: Similis ero Altissimo, quod non dixisset, nisi amore illius altitudinis ebrius fuisset: cum certum sit illud quod dicitur per superlationem, vni soli conuenire. ¶ Secūdo infatuat superbia eo modo, quo inflatio faciei solet ipsum visū impedire. Superbia enim est inflatio faciei interioris. vnde Iob 15. Operuit faciem eius crassitudo. & Aug. Facies mea inflata non sinebat me videre. ¶ Tertio modo aufert superbia sensum homini, eo modo quo phrenesis vel paralytis, quæ valde magna solet homini sensum auferre. Ad primum pertinet quod dicit Greg. loquens de illo verbo Luc. 7. Videns autem hoc Phariseus, qui vocauerat eum, ait intra se, Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eū. Inter duos ægros medicus aderat, sed vnus æger in febre integrum sensum tenebat: alter verò in febre & sensum perdiderat mentis. In egritudine sensum perdiderat, quia hoc ipsum quod lōge esset à salute, ignorabat. Nec solum velut phreneticus est superbus, sed etiam velut paralyticus. Cum enim humilitas sensus sit propriæ paupertatis, superbia est insensibilitas propriæ paupertatis. Vnde velut quedam paralytis est. ¶ Quarto modo infatuat superbia hominem, quia facit eum alta solum respicere, ex quo enim homo alta amat, ipse ad alta oculos habet: quia vbi amor, ibi oculus. Vnde Prouer. 6. Sex sunt quæ odit Deus, & septimum detestatur anima illius, Oculos sublimes, &c. Vnde superbus quæ sunt infirma-

in se

in se & infima non videt. ¶ Quinto modo infatuat superbia hominem: quia est velut moles soli iustitiæ opposita, non permit- tens lumen ipsius ad superbum venire. Vnde Matth. 11. Abscon- disti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, & Greg. dicit de superbis: Tanto à Dei lumine longe sunt, quã- ro apud se humiles non sunt.

¶ *De stultitia quibus laborat superbus.*

Næc sola vna stultitia laborat superbus, sed multis, quarum imponere sufficit. ¶ Est autem prima stultitia superbi, quod ipse vult altum ædificiũ constituere, & absque fundamento, ideo cæcus potest esse de ruina sui ædificij. Vnde dicit Gregor. de superbo: Solum ruinæ crescit, quod ædificat, quia ante molẽ fabricæ fundamenta humilitatis non parat. Prouerb. 17. Qui altam facit domũ suam, quærit ruinam. Angu. Magnus esse si vis, à minimo incipe. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento cogita humilitatis. Quanto altius erigitur ædifi- cium, tanto altius foditur fundamentum. Quò superuenturum est cacumen ædificij: Ecce dico vsque ad conspectũ Dei. Quali- ter autem aliquis fundamentum debeat facere, habetur Esa. 2. vbi sic legitur: Abscondere in fossa humo, ad literam, fundamẽ- tum in terra absconditur. Et sapiens vitam suam abscondit, præ- cipue in principio. Vnde Prouer. 10. Iustus quasi fundamentum sempiternum. Istam stultitiam superbi, ostendit Aug. aliis ver- bis dicens: Arborem attendite: figit radicem in humili, vt vertice tendat ad cælum. Sine humilitate vis excelsa apprehendere, sine radice auris petis: ruina est illud, non incrementum. ¶ Se- cunda stultitia superbi est, quòd ipse appetit exaltationem, quæ sit ad maiorem eius præcipitationem. Legitur Lucae quarto, quòd quum dominus venisset Nazareth, & dixisset prophetiam illã, Spiritus domini super me, &c. hodie esse impletam in auribus eorum, ipsi duxerunt eum ad superciliũ montis super quem ciuitas eorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Nũquid ista exaltatio bona erat, & appetenda domino, quæ fiebat ad eius præ- cipitum? Talis est exaltatio ipsius superbi. Tollitur enim in al- tum, vt lapsu grauiore ruat. Diabolus facit sicut cornix, quæ ele- uat nucem in altum, & permittit eam cadere, vt comminuetur, & statim descendit & comminutam comedit. Sic diabolus quã- do in statu humili non potest aliquem frangere, procurat vt ele- uetur ad aliquam dignitatem, & deinde vt de ipsa cadat, vel in futuro in infernum, vel etiam in præsentem per dispositionem: & tunc contractum deuorat, vel ad poenam æternam ducit: quia

cadit in odium vel inuidiam erga eum qui sibi succedit. Ad istam contractionem potest referri illud Iob 29. Eleuasti me, & quasi super ventum tollens alluisti me validè. De precipitio superbię dicit Bernard. loquens ad superbū: Paulatim & quasi per gradus ascendis, sed nō paulatim descendes, sed tanquam fulgur in iperitu vehemēti. Et cūm lxxij discipuli dicerent domino, Domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. ipse ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. inuans eum, quōd qui ad modum satanæ superbiūt, ad modum eius precipitantur. Ad illud precipitiū pertinet illud Iob 33. Eleuari sunt ad modicum, & non subsistent. Et hoc, quod legitur Matth. 4. quōd quum dominus esset super pinnaculum templi, ausus est diabolus ei persuadere precipitiū, dicēs: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Fiduciam autem accepit Diabolus ex hoc, quōd multos in altitudine positos precipitauerat. Ad idem etiam pertinet illud Luc. 18. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, &c. Sape enim in præsentia hoc accidit. Cuius rationē insinuat nobis Sapiēs, dicēs: Abiectos & submitentes se libenter alleuamus, quia hoc facere tanquam maiores videmur. At qui se supra modū extulerit, pretere ac deprimere videtur: nec tam se maiorem quā ceteros minores facere: & ideo alij libenter eum humiliant. In futuro etiam qui se exaltat, humiliabitur Est enim ex violentia, quōd superbus in alto est, cum locus eius proprius infernus sit. Similiter quasi ex violentia est, quōd humilis est in loco infimo, cū dignus sit regno æterno. Vnde cessante violentia superbus descēdet in infernam, & humilis aduolabit in cælum. Sic fit de superbo sicut de vase quōd confringi debet, quōd eleuatur vt perfectius fragatur. vnde Prouer. 16. Ante ruinam exaltatur cor. Et etiam quādoque non expectat dominus, quōd superbus in dignitate, quā appetit, eleuatus sit, sed dum in ipso ascensu est, dominus eum deicit. Vnde in Psalm. Deiecisti eos dum alleuarentur.

¶ *Quōd mons superbiae sit locus infelicissimus, quadrupliciter ostenditur.*

TERTIA stulticia est, quōd ipse elegit mansionem suam in loco infelicissimo. Locus infelicissimus est mons superbię, quadruplici ratione. ¶ Prima ratio est, quōd bonæ conditiones, quæ solent esse in cæteris montibus, ibi desunt. Cæteri montes cælo sunt proximiores aliis locis: sed mons superbię remotissimus est à cælo. Maxime enim distat ab humilitate, cūm superbia & humilitas sint contraria. Contraria autem à se maxime distant. In cælum autem non fit via, nisi per humilitatem. Vnde Matth. 18. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in re

in regnum caelorum. Et Apoc. 3. dicit dominus humili: Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo poterit claudere, quia modicam habes virtutem: id est, humilitatem. Sic e contrario dicere potest superbo: Ecce dedi coram te ostium clausum, quod nemo poterit aperire: quia maximam habes vitium, scilicet superbiam. Montes etiam fortiores solent esse ceteris locis, eorum quod hostes non habeant de facili ad eos accessum. Sed ad montem superbiae non habent de facili ad eos accessum, & vitia, & demones facillime accedunt. Vnde Eccl. 10. legitur de superbia, Qui tenuerit eam, adimplebitur maledictis, id est vitiiis. Item montes solent esse mundi & sani, quia ibi sordes confluere non possunt. Sed mons superbiae immundior est & minus sanus ceteris locis: quasi enim contra naturam, ad eam sordes confluunt. Vnde quasi mons pestifer est secundum illud Ierem. 51. Ecce ego ad te mons pestifer qui corrumpis universam terram. ¶ Secunda ratio est, quia fere omnia bona fugiunt montem superbiae. Est enim mons Gelboe, in quo necros nec pluvia descendit. Si omnes montes qui sunt in circuitu eius visitaret dominus, a monte tamen superbiae transiret. Desuper non recipit mons iste, nec rorem gratiae, neque pluviam interioris doctrinae. Fluvius etiam humanae doctrinae non potest ad eum ascendere. Superbi enim impatientes sunt eruditionis vel correctionis. Duae vero sunt causae huius spiritualis siccitatis, quae est in monte superbiae. Una est haec, quod mons iste situs est in lateribus aquilonis: iuxta illud quod dicit primus superbus. Esa. 14. Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ventus enim aquilo dissipat pluvias: ut legitur Prou. 25. Alia causa est ipsa altitudo. Aqua enim gratiae vel doctrinae confluit ad loca humilia. Vnde in Psal. Inter medium montium pertransibunt aquae. ¶ Tertia ratio est, quia si qua bona sunt in monte isto, in periculo sunt. Vnde Sapiens: Superbia omnia habet in periculo, humilitas in tuto. ¶ Quarta ratio est, quia fere omnia mala accidunt in monte isto. Perflant ibi diuersa genera ventorum, quia perflant altissima venti. Corda etiam eorum, qui morantur in monte isto, congelantur. Vnde Eccl. 43. Frigidus ventus aquilo fluit, & gelavit crystallus ab aqua. Flatus aquilonis, intelligitur suggestio diaboli. Ad quem flatum congelantur corda superbiorum: & quia indurantur, & quia sunt absque dilectione Dei & proximi. In monte isto angelus factus est diabolus. Vnde Bernardus: Quem sequimini miseri homines, quem sequimini? An non videtis satanam tanquam fulgur cadentem? Nonne iste est mons, in quem ascendit angelus, & diabolus factus est? August. super Psal. Superbia

angelum fecit diabolum, humilitas hominem Deum. In monte Saul dæmoniacus siue arreptitius factus est. Vnde 1. Reg. 16. Ecce spiritus domini malus exagitat te. In hoc etiam monte Nabuchodonosor in bestiam est cōuersus, vt leo esset in posterioribus, bos in anterioribus, ad minus secundū quod sibi videbatur. Ista eadem hodie accidūt multis in monte superbia. Alij enim ibi diaboli efficiuntur, per inuidiam ad modum diaboli gloriam alijs invidentes. Alij arreptitij per irā. Alij verò bonos solum de pastu sui corporis curantes. Psal. Mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. Alij verò leones, per cupiditatem & rapinam. Prouerb. 28. Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populū pauperem. ¶ Quinta stulticia superbi est, quum ipse possit descendere cum facilitate maxima vtilitate, potius elegit ascendere cū magno damno, & cum magna difficultate. Bernard. O abusio, o peruersitas filiorum Adam: quia cum ascendere difficillimum sit descendere autem facillimū: ipsi & leuiter ascendunt, & descendunt difficilius parati ad honores & celsitudines graduum ecclesiasticorum ipsi angelicis humeris formidandos. Idem: Conatur quis montem potestatis ascendere, quantos putas, contraditores habebit, quantos inueniet repulsores? obiacula quanta? difficilem vitam. Nec est ista stulticia superbi parua, quū potius vult per arduam viam ire ad mortē suam, quā per humilem ad vitam. Potius vult ascendendo ire ad suspendium, quā descendendo ad regnum æternum. ¶ Quinta est, quod ipse ad dignitatem tendit per indigna, & ad dominationem per miserissimam seruitutem. De primo dicit Seneca: Non sit tibi ambitio, quæ ad dignitatem nisi per indignitatem non adducet. Ad secundum pertinet hoc, quod diabolus quum ostendisset domino gloriam mundi, dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Matt. 3. In quo facto insinuat, quod diabolus eos qui appetūt dominationem antequam eam obtineant, redigit in miseram seruitutē, quæ nimis inferior seruitus, quā seruitus vitiorum? Bernard. An non seruus, cui dominatur iniquitas? Ita, & maximè nisi indigni iudices hominem tibi quā vitium dominari. ¶ Sexta est, quod ipse tantum appetit exaltationem, quod non videtur curare qualis sit exaltatio illa: vtrum sit ad malum, vel ad bonum suū. Incedum enim dominatur homo homini ad malum suum: vt legitur Ecclesiast. 8.

¶ De sex speciebus exultationis

Vt autē appareat quanta sit stulticia hæc, sex species exultationis

nis ponemus. Quarū vnica appetenda est. ¶ Prima est ad Dei
 honorem, & ecclesie ædificationem: vt cū aliquis habēs emi-
 nentiam vitæ, ponitur in eminetia dignitatis, vt sit quasi lucer-
 na lucens ad Dei gloriam & proximorū exemplū. Vnde Luc. ii.
 Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, nec sub mo-
 dio, sed super candelabrū, vt qui ingrediuntur, lumen videant.
 Ad Phil. 2. Inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo. Et Mar. 5.
 Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videāt opera vestra
 bona: & glorificēt Patrem vestrum qui in cælis est. Secunda est,
 ad deiectionem seu præcipitium: de qua satis dictum est prius:
 quam cōstat non esse appetendam. ¶ Tertia est ad supplicium:
 hoc modo exaltātur qui suspenduntur. Et talis est exaltatio su-
 perbi. Ad hoc enim procurat diabolus, q̄ ipsi exalcentur, vt am-
 plius crucientur, & in præsentī & in futuro. Ad primum perti-
 net illud Bern. O ambitio ambientium crux, quomodo omnes
 torques, & omnibus places: Et illud, q̄ dominus coronam spi-
 neam habuit. Omnis enim corona spinea est, quia nō habetur
 dignitas absq; cruciatu. De secundo, Sap. 6. Potentes autem po-
 terent tormenta patientur. ¶ Quarta est ad opprobrium. Talis
 est exaltatio facinorosorum qui ponuntur in pandulacro, vel in
 scala pro reatu facinorum suorum. Talis est exaltatio, cum ali-
 quis in manifesto peccato existēs præficitur aliis: quantō enim
 in altiori loco ponitur, tantō peccatum eius pluribus ostēditur.
 Vnde Sen. Eorum qui in turba sunt, qui non excedūt, latent vir-
 tutes: vt appareāt, diu luctantur, & vitia tenebras habent: nostra
 facta dicta que accipit rumor, & ideo nullis magis curādum est,
 qualem famam habeāt, qui qualemcunq; habuerint, magnam
 habituri sunt. Boëtius in lib. cons. Collata improbis dignitas, nō
 modo nō efficit dignos, sed potius prodit & ostendit indignos.
 Quale est hoc, vt ille qui mortuus est in peccato, nō solū qua-
 tiduanus, sed etiā quadragenarius, vt fœtore suo alios corrup-
 pat in alto loco velit poni, qui potius desiderare deberet vt sub
 terra absconderetur: sicut corpora mortua abscondūtur, ne fœ-
 tore eorum homines corrumpantur. Fœtor iste figuratus est in
 fœtore Antiochi. 2. Machabæorum nono, vbi dicitur, q̄ fœtore
 eius exercitus grauabatur. Talis est velut lucerna extincta, te-
 rum fumū de se emittens. vnde abscondendus esset, nō super
 candelabrum ponendus. ¶ Quinta est ad ludibriū, vt quādo ali-
 cui fatuo traduntur insignia regia vel episcopalia, qui tamen
 non est rex vel episcopus. Et talis est exaltatio hominis superbi,
 qui signū haber libertatis, cū seruus sit omnīū vitiorum. Tull.
 Omnis

Omnis stultus seruus, omnis sapiens liber. Putet tunc imperare hoc nomine dignus? quomodo enim libero imperabit, qui non potest cupiditatibus imperare? Refrenet prius libidines, speret voluptates, iracundiam teneat: coërceat auaritiam, ceteras animi labes repellat: tunc incipiet imperare, cum ipse turpitudini & dedecori parere desierit. Dum his obediens, non modo imperator, sed liber omnino habendus non est. Superbus habet figuram dignitatis, cum ipse omni bono sit indignus. Indignus etiam est pane quo vescitur, & etiam vita. Vnde prælatus qui non habet ea quæ pertinent ad prælatum, non est prælatus, sed simia prælati: iuxta verbum Bernardi, dicentis, Simia in tecto, rex fatuus sedens in folio. Simia non est in tecto ad suum honorem, sed ad hominum derisionem. Sic prælatus inhonestus, derisio est hominum. Quasi prælatus est, & non est verè prælatus. Vnde Esaias dicitur ab Sobnam præpositum templi: Tu quid hic, aut quasi quid hic? quasi diceret ei, Non es quis, sed quasi quis. Illusio ista figurata est in illusione Domini, Matt. 27. vbi dicitur. Et exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei: & plectentes eum de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius, & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Iudeorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius. Omnia ista sunt specialiter indigno, qui aliis præficitur. Veste enim innocentia exuitur, & rapacitate & crudelitate, quæ est velut vestis coccinea pauperum sanguine cruentata, induitur. Corona etiam de spinis plectitur, quia dignitatem illius multiplex punitio comitatur. Arundo, quæ est exterius lucida & interiorius vacua, in manu eius ponitur: quia ipse potens est in alios, sed in se infirmus est, nulli vitio resistere valens. Genu flexo illud à ministris suis illuditur: quia ab illis vocatur dominus, quorum verè est seruus, cum sollicitudo de victu & vestitu eorum ad eum pertineat. Salutatur etiam ab eis, qui procurant mortem eius. Spuunt etiam ministri in faciem eius, dum eum facinoribus suis polluunt. Arundine caput eius percutiunt, dum in potestate ab eo recepta animam eius lædunt. ¶ Sexta species exaltationis est, quæ fit ad ventilationem & dispersionem. Sic palea exaltatur, ut à grano separetur. Pulvis etiam exaltatur, ut à vento dispergatur: & talis est exaltatio superbi, qui diabolo procurante in sublimitate dignitatis ponitur, ut à bonis separetur & elogetur. Iob. 20. Tolle eum ventus vrens, & in Psalm. Non sic impij, non sicut sed tanquam pulvis quem proicit ventus à facie terræ. Non est ergo omnis exaltatio appetenda, quum non omnis sit ad honorem.

tem. Vnde super illud Ioan. 19. Plectētes coronam de spinis, dicit glo. Loco ignominie est apud indignū dignitas. ¶ Septima stultitia superbi est, q̄ cum ipse omnia appetat ascendere, tamē viam refugit, per quā solam est ascensus: scilicet humilitatem. Bern. Per humilitatē ascendite ad sublimitatem: quia hæc est via, & non alia præter eam: qui aliter vadit, potius cadit quā ascendit. Christus cum per naturā diuinitatis nō haberet quō ascenderet, quia ultra Deū nihil est, per descensum quomodo cresceret inuenit. ¶ Octaua est, q̄ cum ipse sublimitatem appetat, in loco tamen infimo se ponit, & cum credit ascendere, descendit. Locus valde altus est humilitas quā sit vicina Altissimo. Ambr. Nihil excelsus humilitate, quā tanquam superior nescit extolli. Superbia verō locus valde infimus est, cum maximē distet à Deo. Vnde super illud Psal. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. dicit Glo. Altus quidem Dominus est: vicinatur tamen humili, & non se erigenti. Et Gre. loquens de illo verbo, Deiecisti eos dum alleuarentur, ait, Non dicit postquam eleuati sunt: quia ipsum eleuari extrinsecus, interius cadere est. Idem: Omnis qui temporaliter erigitur, eo ipso quo extollitur, inclinatur. ¶ Nona est q̄ ipse potius elegit esse in tempestate, quā in tranquillitate. Tempesta est ipsa potestas. Greg. Quid est potestas culminis, nisi tempesta mentis? ¶ Decima est, q̄ cum ipse ingredi velit per humile ostium, collum tamen extendit, & caput eleuat. Iob, 15. Cucurrit aduersus Deum erecto collo. Ostiū paradisi Christus est, & est valde humile ostium. vnde super illud Io. 10. Ego sum ostium. dicit glo. Hoc ostium est ianua humilis. Qui per hæc vult intrare, oportet vt se humiliet: ne si erectus sit, ostendat in humilem ianuam. ¶ Vndecima est, q̄ illos quibus præesse cupit, sibi superponit. Vnde Greg. super Iob, 26. Tantorum pondera vnusquisque ferre compellitur, quantis in hoc mundo principatur. ¶ Duodecima stultitia superbi est, q̄ ipse per viam arduā incedere quærit, qui per viam planā incedere nescit: non attendens illud poëta, Qui cadit in plano, vix hoc tamen euenit vnquam, Sic cadit, vt tacta surgere possit humo. Mirum est, q̄ ille qui ita se videt in plana cadere via, ita appetit ardua loca: & qui nescit operari in plano loco, appetit operari in turribus ecclesiarum, non attendens illud Bern. Facile est in alto se continentem obstupescere, & de vita periclitari.

Quod superbia sit valde periculosa infirmitas. CAP. IX.

Item faciet ad detestationem etiam superbiæ hoc, q̄ ipsa est valde periculosa infirmitas, & valde magna deformitas. Habet

bet

ber etiam miserā seruitutē & magnā debilitatē. Est autē superbia periculosa infirmitas, quia de facili incurritur, & nō de facili curatur. Post curationē etiā de facili in eā recidiatur. Quod de facili nō curetur, patere potest ex eo, q̄ nullus sine ea peccat. Vnde Gl. super illud Io. 6. Hęc est volūtas eī q̄ misit me peccare &c. De tumētib⁹ pariter, de pusillis nihil. & Mat. 18. Nō est voluntas ante Patrē veitrū, q̄ in cælis est, vt peccat vn⁹ de pusillis scilicet.

¶ *Triplex ratio quod de facili in superbiam incurrat.*

TRIPLEX autem ratio potest assignari, quare aliquis debili incurrat infirmitatē superbiæ. ¶ Prima est, quia nō putat esse tanta infirmitas quāta est, & ideo non vitatur sicut vitare esset. Vnde Greg. Cū min⁹ turpis superbia creditur, minus vitatur. Luxuriā eo magis erubescunt homines, quia omnes vitam eam esse nouerūt. ¶ Secunda est quia manifestiora inueniuntur exempla superbiæ, quā aliorū vitiorum. Fornicatores enim & alij peccatores occultāt peccata sua: sed superbiā nō tam cōmittitur. ¶ Tertia propter multiplicē materiā à qua superbia oritur. Potest enim oriri ex quocunq; bono. Quod autē nō curetur de facili, patet ex illo verbo Ecc. 3. Synagoga superbiorū non erit sanitas. & ex illo verbo Iob, 15. Cūctis diebus vitæ suæ impius superbit. quādo aliquis infirmatur, si ipse sit in peccato odij vel luxuriæ, ipse cōfiteretur, & dimittit illud peccatum. Peccatū verō superbiæ nec confiteretur, nec proponit dimittere.

¶ *Multiplici ratione ostenditur quod superbia non de facili curatur.*

MULTIPLEX autem ratione potest ostendi, q̄ non de facili curetur hęc infirmitas. ¶ Primo per hoc, quod infirmitas diaboli quæ est incurabilis, omnino assimilatur. Peccatū enim Luciferi, fuit superbia. ¶ Secundo per hoc, q̄ non cognoscitur hęc infirmitas. Etiā illi qui pleni sunt superbia vsq; ad oculos, qui superbē comedūt, & bibūt, incedūt & dormiunt, nō cognoscūt eā: & quia non cognoscitur, ea de facili non curatur. Quod autem non ita de facili curetur, quia non agnoscitur, patet ex his testimoniis scripturæ quæ sequūtur: Nemo insanabilior est qui sibi sanus videtur. Ber. Scio longius esse à salute membrum quod obstupuit, & egrū sese nō sentientē periculosius laborare. Amb. Grauiusimē peccas, & ignoras. Sene. Initium salutis, est cognitio peccati. Idē: difficulter ad sanitatē peruenimus, quia non agrotare nescimus. Idē: in his morbis, quibus animo afficimur, quo quis peius se habet, minus sentit. Somnia sua narrare vigilantis est, & vitia sua cōfiteri sanitatis indicium est. ¶ Tercio per hoc q̄ remedio non iuuatur, imò deterior fit. Superbia fuit causa

quare Iudæi de prædicatione Christi deteriores facti sunt. Vnde Io. 9. Ego in iudicium veni in hunc mundum, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. Glo. interlin. super illud, Qui non vident, Humiles cæci. Et super illud, Qui vident, alia Glo. interlin. Sapietes superbi. Venit ergo Dominus in hunc mundum, ut humiles cæci illuminarentur, & superbi sapientes excæcarentur. Vnde & subdit in eodem cap. euangelij Dominus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum: id est, si verè cæcos vos esse reputaretis. Nunc verò dicitis quia videmus: ideo peccatū vestrum manet, quod figuratum esse videtur Matt. 26. vbi legitur Petrum amputasse auriculam seruo principis sacerdotum. Petrus enim, id est cognitio, aufert multis literatis auditum prædicationis vel aurem obedientiæ. Ad quod videtur pertinere illud Prou. 26. Vidisti hominē sibi sapiētem videri: magis spem illo habebit insipiens. ¶ Quarto quia pietas Dei non ita respicit superbum, sicut alios peccatores. vnde Greg. Cælestis medicus agros non respicit, quos etiam de medicam. nō deteriores fieri videt. ¶ Quinto, quia superbia maximè distat ab humilitate, quia est ei contrariā: sola autem humilitas est via ad curationem. vnde super illud Iob, 31. Si lætatum est in abscondito cor meum. dicit Greg. Superbia quanto longius ab humilitate, tanto grauius est in desperatione: id est, tanto minus potest haberi spes de futura correctione eius. Ad ostendendum etiā quod de facili in eam recidiatur, eadem possent adduci quæ posita sunt ad ostendendum quod de facili non curatur.

Quod superbia est deformitas magna.

C A P. X.

Est autē superbia magna deformitas, quia gibb⁹ est quo aliquis à sacerdotio Domini repellitur. Leuitic. 21. Loquere ad Aarō. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculā, non offeret panes domino Deo suo, nec accedet ad ministeriū eius: si cæcus fuerit, si claudus, si paruo vel grādi & torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbosus, si lippus, si albuginē habēs in oculo, si iugē scabiem, si impetiginem habuerit, vel herniosus. Cæcus est homo illiteratus. vnde Esa. 42. Quis cæcus, nisi seruus meus? Cæcitas ista multū nocet hodie in ecclesia Dei. Vnde Esa. 5. Propterea caprius ductus est populus meus, quia non habuit sciētiam. & eiuldem 56. Omnes bestię agri venite ad deuorandū, vniuersę bestię saltus. Speculatores eius cæci omnes. Claudus est qui quandoque inclinatur ad seruiendum Deo, quandoque diabolo. De qua claudicatione, 3. Reg. 18. Vsquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eū: si autē Baal,

Baal, sequimini illum. Paruum nasum habet cui parum nocet peccata. Grandem nasum habet sed tortum, cui multum nocet peccatum: sed ipsi peccata peccanti indignantur. Contra quod dicitur ad Ephes. 4. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollantur a vobis. Fractū habet pedē vel manum, qui impotens est ad ambulandum in via Dñi, vel bene operandum. Gibbū habet qui superbus est. Lippus qui tetram sollicitudinem habet, qua visus eius impeditur. Albugo in oculo, est oppositio proprii candoris vel innocentia. Iugē scabiē habet, qui in corde suo immūdas cogitationes iugiter versat. Impetigo ad literā, est sicca scabies, sine dolore foedas dōcorem. Vnde impetiginē habet, qui est infamis. Herniosus est, cuius interiora nimis descendunt. Vnde signat avarū q̄ proicit in vita intima sua. Superbus etiā in vili seruitute est. Cum enim omnium iudicia timeat, omnino seruus est. 1. ad Cor. 4. Qui autē me iudicat, Dominus est. Sen. Min⁹ quā seruus est, qui seruos timet.

¶ Quod superbia arundinis & vento comparatur.

T A N T A S etiam debilitatis est superbus, vt propter eam arundini comparatur. Matt. 11. Quid existis in desertum videre: arundinem vento agitatam? Comparatur etiam arundini, eō quod interior sit vacuus. Aug. Extrā plenus, intus vacuus, carne et opore corde mendicat.

De diuersis rebus quibus superbus comparatur.

C A P. XI.

V Alere etiam possunt ad detestationē superbiē diuersa creatura, quibus superbia vel superbus comparatur, Comparatur enim vento, fumo, palea, spuma, cornicula, vesica. Vento autē comparatur multiplici ratione. Primo vt ostēdatur quantū timenda sit homini, quū ipsa sit ventus, homo verō puluis. vnde Gen. 2. Puluis es, & in puluerem reuerteris. ¶ Secūdo, vt ostēdatur quantum noceat superbia luci sapientiā, & rori gratiā. Ventus enim extinguit lucē, & siccit rorē. Aug. Lucerna vt non extingatur, ventū superbiā nō patiatur. ¶ Tertio, vt ostēdatur superbia precipue esse timenda his qui in alto sunt. Perfiant enim altissima venti. Ideo dicit Apost. 1. ad Tim. 6. Præcipe diuitibus huius seculi, nō sublime sapere. Superbia in alto orta est: primo scilicet in celo, & ideo libēter in alto moratur. ¶ Quarto, quia superbia sicut ventus sonant. Sunt enim frequēter garruli & tumultuosi. Psal. Perit memoria eorū cū sonitu. ¶ Quinto, quia facit in homine quandā tempestatē, sicut ventus in mari. Psal. Ascendunt vsque ad calos, & descendūt vsq; ad abyssos. Cū laudatur, rē ascendūt ad calos: quū autē vituperantur, descendunt vsque ad abyssos.

abyssos. Esa. 57. Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Fumo etiam comparatur superbus: quia ad modum fumi quanto plus ascendit, tanto plus euanescit. Psal. Inimici vero Domini mox, ut honorificati fuerint, & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficit. Et sicut superbus fumus est in culpa, sic erit in pena. Esa. 65. Qui dicunt, Recede a me, non appropinques mihi, quia immundus es. Isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Spumæ etiam comparatur siue bullæ quæ est super aquam, quæ cito transit. Osee 12. Transire fecit Samariam regem suum, quasi spumam super faciem aquæ. Populus superbiæ principi consentiens, quandoque est causa, ut cito princeps trahatur de vita ista. Corniculæ etiam comparatur superbus, quæ dicitur assumpsisse pennas aliarum avium, & inde superbisse: quibus ablatis, mansit turpis & nuda. Sic si a superbo aliena auferas, pulvis, & cinis remanebit. Comparatur etiam vesicæ vetero plenæ, quæ vesica ad nihilum redigitur, dum mortis aculeo vel ægritudine pungitur. Comparatur etiam paleæ propter leuitatem, & inconstantiam. Et sicut non facit ad valorem fumi, vel spumæ, vel paleæ quæ superiorem contendunt habere locum: sic non facit ad honorem superbi, quæ super alios vult esse, imò in hoc ostendit spumam vel paleam esse: quia si granum esset, in finem locum teneret. Aurum quod inter cetera metalla est pretiosius, in finem locum sua ponderositate contendit habere. Ad idem nos monet Dominus Luc. 14. Cum inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco.

Quod diligenter Dominus velit suis à vitio superbiæ cauere.

CAP. XII.

Ultimo potest valere ad detestationem superbiæ hoc, quod Dominus ita vult diligenter cauere seruis suis à vitio isto. Potius vult habere stultos seruietes ignobiles, infirmos contemptibiles, pauperes, peccatores, & etiam pauciores quam habeat eos superbos. Omnia ista ex verbis scripturæ quæ sequuntur possunt esse manifesta. 1. Cor. 1. Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, &c. Et super illud Io. 1. ubi loquitur de Nathanaële, dicit gl. quod Nathanaël, quia doctissimus erat, non est in apostolorum electus. Omnes enim apostoli de indoctis assumpti sunt, ut confundantur sapientes. & Aug. Nisi humiliter & fideliter præcederet piscator, non humiliter sequeretur orator. & 1. ad Cor. 1. Ignobilia & contemptibilia mundi elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret, ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Et super 2. Reg. dicit quædam glo. quæ mundus per fastum

Yy

elationis spernit, Deus per deuotionē humilitatis acquirit, & ad Cor. 1. Infima mundi eligit Deus, & c. Jac. 2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo: Greg. Nonnunquā Dñs quibus magna tribuit, quardā parua reprehensibilia relinquit, vt leuiter habent contra quod bellum gerat & deuictis magnis hostibus mentem nō erigant, quando eos adhuc aduerſarij mini mi fatigant. Sed quid mirum, quando illa ſuperna regio in ciuibus ſuis ex parte dña pertulit, & ex parte fortiter ſtetit, vt electi angelorū ſpiritus, dum alios per ſuperbiam cecidiſſe conſpiceret, ipſi tanto robuſtius, quanto humilius ſtarent. Permiſit etiam Deus Iuſid, & Petrū mortaliter peccare, vt ſic humiliarentur. Permiſit etiā Iudam omnino peire, qui erat de ordine & numero Apoſtorū, & ſocietate Domini, vt nullus in quocūque ordine ſit, inquit, ſuperbiat. Et breuiter, omnes miſerias quas viri ſancti ſuſtinent, ad hoc ſunt, ne ſuperbiant. Vnde ad Cor. 12. Ne magnitudo reuelationū extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſatana, qui me colaphizat. Greg. Dum vitia tentant nos, proficiētes in nobis virtutes humiliant. Aug. O venenum ſuperbiæ, non niſi veneno tentationis curandū. Et Greg. ſuper Iob, Ieſuſæū Iſtaël tolerat, vt humana mens de ſe humiliā ſentiat, dum minimā non ſuperat, & tamen neq; per omnia iſta domatur ſuperbia humani cordis. Vnde Berno. Mira ſauitas cordis noſtri, cuius elationem perfecte dimittat, cuius ceruicoſos motus omnino domare, humilitatis tāta materia nō ſufficit, quin adhuc ſuperbiat terra, & cinis. ¶ Abſque modo videtur Iuſid perſecutus fuiſſe ſuperbiam, doctrina, ſcīb; cet & exēplo. Doctrina, cum cōſuluit Luc. 4. Recumbe in nouiſſimo loco. Non dixit in mediocri loco, ſed in nouiſſimo. Et Mar. 18. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Et ibidem: Quicūque humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cælorū. Exēplo etiam videtur perſecutus eſſe ſuperbiam ſine modo in formatione hominis, cum quaſi in eadem veſte ſociauit purpura cum ſacco, animam carni coniungendo, & ex brutali natura & anima quæ ſimilis eſt angelicæ naturæ, hominem cōſtituit digniſſimam creaturam, imò limo terra copulauit, & iuxta verbum Eia. ſo. cælus induit tenebris, & poſuit ſaccū operimentū eorum, quod conſtat eſſe factum ſpecialiter contra ſuperbiam. Item abſq; modo videtur ſuperbiam perſecutus fuiſſe, cum ad ipſam deſtruedam ſemetipſum exinanijuit, formam ſerui accipiens, & cū pedes diſcipulorū lauit. Vnde Io. 13. dieit ei Petrus: Domi

Domi
des in
videtur
Luc. 9.
quanti
ent, cu

De

P

q

P

qu

& prof

ſuperb

in ſup

ctus q

na ha

haber

non h

verſus

cie la

ſunt. I

quali

ſe ten

ſuper

re. Vn

ſanus

mo ſa

ſabili

tota

to ſe

quod

habe

de al

tur ei

præc

S

re, qu

de be

Qui

Dom

Domine, tu mihi lauas pedes: quasi dicat: Non lauabis mihi pedes in æternum: quia nimia esset hæc humilitas, quæ præcipuè videtur extitisse in passione. Vnde passio eius excelsus vocatur. Luc. 9. Dicunt aliqui, q̄ nimis potest esse humilis homo, sed quantumcunque humiliauerit se, tamen humilior Christo nõ erit, cum ipse nouissimus virorum fuerit, Esa. 51.

De diuisione superbia, PARS III. quæ habet quadraginta capitula. De diuisione Superbiæ. Et de illa specie superbiæ, quando quis credit se bona sua habere à se.

CAP. I.

Postis his quæ pertinent ad detestationem superbiæ, consequens est, vt diuisiones ad idẽ vitium pertinentes ponamus, & prosequamur. ¶ Et notandum, q̄ superbia primo diuiditur in superbiã interiorem & exteriorem. Interior autem diuiditur in superbiã intellectus & superbiã affectus. Superbia intellectus quatuor habet species. Prima est, cum aliquis credit sua bona habere à se. Secunda est, cum aliquis credit à Deo sua bona habere, sed à suis meritis. Tertia, quãdo credit se habere quod non habet. Quarta, quãdo in opinione sua præfert se aliis. Vnde versus: Ex se pro meritis, falso, plus omnib⁹ inflãt. ¶ Prima specie laborabant Philosophi, qui dicebãt, Labia nostra à nobis sunt. De hac specie Iob, 11. Vir vanus erigitur in superbiã, & quasi pullũ onagri se liberum natũ putat. Superbus nihil credit se tenere ab aliquo. Videtur tamẽ q̄ nullus habeat hæc speciem superbiæ. Nullus enim est, qui nõ credat bona sua à Deo habere. Vnde Ber. super illud, Oleũ effusum nomẽ tuũ. Quis tam insanus erit, vt aliunde quã à Deo aliquid habere præsumat? Nemo sanè etiã infidelis videtur esse in hoc errore. Bern. Inexcusabilis est infidelis, si nõ diligat Deũ ex toto corde, tota anima, tota virtute. Nempe clamat intus ei innata iustitia: quia ex toto se diligere debet illum, cui se totum debere non ignorat. Ad quod dici potest, q̄ ideo dicitur superbus credere bona sua à se habere, quia facit ac si crederet. Simili modo loquendi dicitur de aliquo q̄ nõ credit Christũ filium Dei esse: cum nec terretur eius comminationibus, nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit, vt dicit Bernar.

¶ *De sex quæ facit superbus, quasi credat bona sua à se habere, & non à Deo.*

Sex verò sunt quantũ ad hoc, quod dicitur superbus facere, quasi credat bona sua à se habere, & non à Deo. ¶ Primo, q̄ de bonis suis gloriatur in corde. Vnde Apostolus 1. ad Corint. 4. Quid habes quod nõ accepisti? ¶ Secũdo, q̄ de bonis suis iactat

Y y 2